

Matoševim tragom – Oko Lobora

Kad je u svibnju 1907. **Antun Gustav Matoš**, kao vojni bjegunac ilegalno, posjetio Zagreb i Hrvatsko zagorje, potaknut izletom do Lobora tijekom boravka u Zlataru napisao je putopis objavljen poslije u trima nastavcima u *Hrvatskom pravu* 1908. godine. Potaknuti njegovom putopisno-feljtonističkom prozom i neposrednim impresionističkim doživljajima krajolika koji se pretapaju u simbole ili mitske vizije osobnoga identiteta i narodne pripadnosti, učitavanje kulture u krajolik, iščitavanje osobne i nacionalne sudbine iz znakova krajolika¹ – krenuli smo put Lobora.

U sklopu projekta Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja u literarnim tekstovima koji je realiziran tijekom više mjeseci (od studenoga do svibnja) u suradnji s učenicima drugih razreda Klasične gimnazije i njihovim

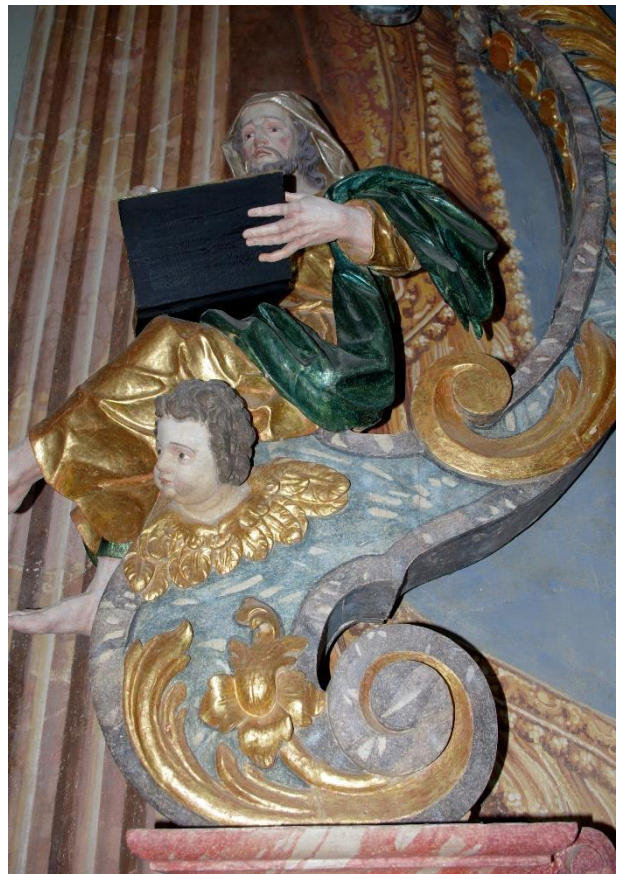
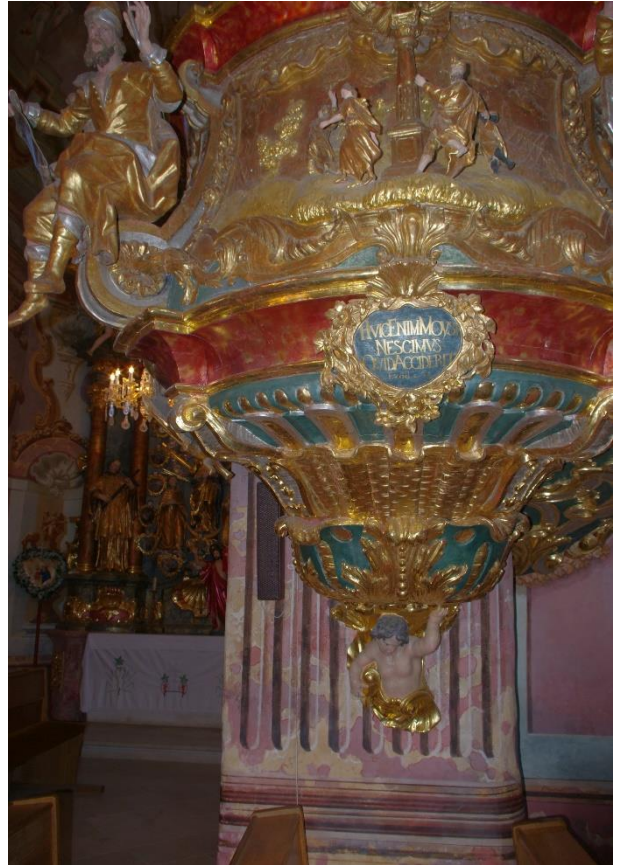
nastavnicama Hrvatskoga jezika i Likovne umjetnosti, Anđelom Vukasović Korunda i Danicom Franić, učenici 2. c razreda XI. gimnazije svoje znanje o Matošu zaokružili su jednodnevnim izletom do Lobora, također u svibnju, dana devetnaestoga 2025. godine.

Novele Antuna Gustava Matoša obvezna su lektira u 2. razredu, no mi smo toga hrvatskoga klasika prije čitanja novela upoznali upravo čitajući njegov putopis *Oko Lobora* i uspoređivali ga s ulomcima iz novele *Pad kuće Usher* slavnoga Edgara Allana Poea, na koju se putopis otpočetka intertekstualno i motivski oslanja. Ti početni motivi sumornoga dana, turobnoga krajolika i oblaka koji kod Poea vise „nelagodno nisko s nebesa“, a kod Matoša su: „Oblaci, teški, crni, zabrinuti oblaci. Oblaci kao misli“, nisu obilježili naš izlet, nas nisu dočekali takvi, poznati gotički motivi strave, dan je bio sunčan, zagorski bregi zeleni, ulice krivudave, atmosfera pozitivna i opuštajuća.

Na putu do Lobora posjetili smo najljepšu baroknu crkvu sv. Marije Snježne u selu Belec sjeveroistočno od Zlatara. Na ljepote jednobrodne crkve s višekutnim svetištem i bočnim kapelama, njezine prekrasne zidne slike i raskošne oltare ukazala nam je prof. Franić te smo se uvjerali da se nalazimo u pravom zasićenom baroknom prostoru u kojem ne znate kamo biste prije pogledali i čemu prije prišli, bogatstvo biblijskih motiva i prizora priziva sa svoda, zidova, sakristije, a glavni drveni oltar toliko je nevjerojatan da smo ga okružili i divili se majstorstvu i umijeću 18. stoljeća.

¹ Leksikon Antuna Gustava Matoša, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2015.

Potom nastavak puta, pravi putopisni, „a dobra cesta me vodi dolinom među brdima prama Loboru, grofovskom dvoru“. Istražili smo njegovu povijest, sređivali Matoševe dojmove i nestrpljivo iščekivali vlastite.

U **17. stoljeću obitelj Keglević** počinje gradnju **Loborgrada**, jednog od najvrjednijih zagorskih dvoraca, nakon što su napustili Pusti Lobor. To je ranobarokna građevina, na čijem se desnom krilu nalazi kapelica s drvenim zvonikom, dok su u središnjoj dvorani postavljene zidne slike *“Feba s muzama”*. Po završetku gradnje dvorac Loborgrad postaje glavno središte hrvatske loze Keglevića. Oko 1910. godine biva prodan, a novi vlasnik ga prepušta zubu vremena. Nakon 2. svjetskog rata nacionaliziran je i pretvoren u starački dom, kuću smirenja osamljenika koji strpljivo čekaju na pretposljednjoj postaji svog životnog puta. Današnji dvorac, premda je najveći u ovome kraju, tek je sjena svog prijašnjeg sjaja. Teško je dočarati njegov prijašnji izgled, ne toliko zbog same zgrade koja se održava već zbog svega onoga što čini okvir dvorca i što za njega isto toliko važno koliko i krov, zidovi, gospodarski objekti. Najviše treba požaliti što je isječen i preoran prekrasan i golem perivoj koji je sa svih strana okruživao dvorac poput prekrasnog okvira lijepo slike.²

Dvorac je prekrasan, no ovijen tugom, napušten nakon potresa, pa ipak odolijeva zubu vremena. Da mjesta čine ljudi, uvjerali su nas naši domaćini koji su nas dočekali srdačno, počastili kavom, sokovima i domaćim kiflicama. U prostorijama dvorca do potresa bio je smješten Dom za odrasle osobe Lobor-grad³ koji se sad smjestio u obližnje novije zgrade. Ravnateljica Darinka Sviben i osoblje u velikoj dvorani upoznali su nas s poviješću dvorca i ustanove, a potom smo u radionicama čitali Matošev putopis, uspoređivali današnje zdanje s njegovim prikazom, istraživali dvorac i prošetali parkom.

² <https://lobor.hr/povijest/>

³ https://www.lobor-grad.hr/o_nama.html#povijest_doma

Drukčija je u tom prostoru Matoševa igra ključnim riječima – oblaci, zemlja, pjesma, narod, Hrvatska. Drukčije zvuče i dublje znače njegove rečenice:

Prah si bio i u prah ćeš se okrenuti.

Jer Hrvatska si bio i u Hrvatsku se moraš obratiti, neharni sine hrvatski!

Narode, ti si teška, monotona, izmučena i daleka pjesma, pjesma dublja od riječi, teška pjesma zemlje, naše teške zemlje, teška pjesma zemlje Hrvatske.

Zemlja, tamna i teška, zemlja čuva tamno, teško ćutanje.

A nebo, gora, Babonićev Oštrc, noć i zemlja u oblacima, tamnim, teškim, nujnim oblacima. Zbogom, Lobore, stari, plemeniti, nesrećni Lobore!

Naš pozdrav s Loborom bio je optimističniji, no suprotnosti koje Matoš u putopisu izdvaja vidljive su i danas. A kako je putopis iznio probleme suvremenoga društva i zabrinutost domoljuba, naš je zadatak bio krenuti tim putom.

Po povratku u Zagreb učenici 2. C razreda u kraćim su tekstovima ispisali svoje vizije osobnoga i(li) nacionalnog identiteta. Ovo su neke od njihovih misli, pitanja, odgovora, osjećaja koje je potaknuo put do Lobora:

U današnjem užurbanom svijetu, gdje su obaveze neprestane, a očekivanja velika, sve je teže pronaći mir, stati na trenutak i biti svoj. Zbog toga si sve češće postavljam jedno jednostavno, ali važno pitanje o tome gdje se uistinu osjećam kao ja.

Hodam gradom, ulicama i dođem do trga. U samom srcu toga grada koji njeguje ljepotu, znanje i umjetnost stoji zgrada koja zrači drukčijim sjajem. Zgrada Hrvatskoga narodnog kazališta u Varaždinu. Među baroknim fasadama staroga grada Varaždina, zrake sunca obasjavaju upravo tu vanjštinu. Ta zgrada nije samo stara fasada ili sjaj parketa na kojem se reflektiraju crvena sjedala. To je za mene mjesto gdje se, kad staneš na pozornicu, srce otvori kao nota.

Stvarno mislim da na svakom mjestu postoji dio mene. Neovisno o tome jesam li već bila tamo ili ću tek biti ili sam možda i bila više puta pa još nisam pronašla taj dio mene koji se skriva.

Promatram obližnja brda. Promatram oblake. Neki su gusti i sivi. Drugi su bijeli i razvučeni. Gledam kako se trava njiše. Osjećam kako sunce grije kožu. Ta tišina usporava vrijeme, daje mi da dišem, ne razmišljam o učenju ili ispitima. Omogućuje mi razlučiti što nije važno u životu i ono što je najvažnije.

Mislim da se najviše pronalazim u tišini prirode. Da tamo pripadam.

Na Silbi sam slobodan. Ondje ne trebam ni sat ni kartu. Ondje mogu biti što hoću, pjesnik i pustolov, ribar i moreplovac, nogometaš i plivač. Ondje ne živim, ondje jesam. Stoga kad me pitaju gdje mi je dom, ne govorim o adresi, ni o gradu, ni o kući. Dom mi je tamo gdje su ulice tihe, a srce glasno, na Silbi.

Dom nije neka zgrada ili građevina. Dom je mjesto gdje se osjećaš slobodno i gdje ti svi problemi nestaju, gdje brige postaju radost i veselje, a mašta i kreativnost rasplamsaju se poput plamena u kućnom kaminu. Dom je mjesto gdje, kada kročiš, duša miruje i uživa, a srce kaže: „Ja ovdje pripadam!“ Moj dom nije samo nogometno igralište, moj dom je igra.

I danas, kad mi je teško ili kad mi treba predah od svakodnevice u mislima se vratim tamo, u Pristavu, među vinograd, vrt i zagorske brege. To je moje sigurno mjesto. Moj dom.

Unatoč pokušajima mnogih da ga sruše, on nakon svih ovih godina čvrsto stoji na istome mjestu, a ponos mu donose mladi koji od njega ne žele odustati, koji mu vraćaju stari sjaj. Diskontni trg - to je moja slika domovine.

Sreća je u ljudima koje volimo. Na kraju dana sreća je u nama i u načinu na koji promatramo svijet.

Sva velika slova svijeta ne bi mogla opisati ono što osjećam kad zakoračim na taj kamen, kad dotaknem zidove koje je gradio netko tko nosi isto prezime kao ja. Zato, dok god postoji ta kuća, dok god u njoj gori ognjište i dok god nas prabaka i pradjed čekaju na pragu, moje srce će znati – tamo je dom. Tamo je početak. Tamo je vječnost.

Uvijek postoji to jedno mjesto koje zauzima poseban i skriven djelić našeg srca. To je mjesto na koje kada dođeš kao da se svijet oko tebe isključuje. Sve stane u mjestu i vrijeme prestane biti važno. Tada ste tamo samo ti i taj poseban djelić tvoga svijeta.

I u toj jednostavnoj, svakodnevnoj bliskosti ja nalazim ono za čim je, vjerujem, i Matoš čeznuo: pripadnost i unutarnji mir.

Neki su pak odgovore dali pjesmom, poput Matoša:

Gdje se ja osjećam kao ja

Metropola,
grad s više od pola milijuna stanovnika,
dom, Zagreb.
Moj grad,
grad u kojem se ja osjećam - ja.
Krcati tramvaji, na vruć i sparan dan,
prolaze ulicama obavijenim skelama.
Gužva, auto za autom na dugim cestama.
Najveći hrvatski grad,
uvijek prepun ljudi, turista, stranaca,
ali ipak - dom.
Moj grad,
moj lijepi, stari, oštećeni Zagreb.
Grad u kojem znam svaku ulicu,
svaku stanicu na koju stanu plavi tramvaji.
Plavi kao Dinamo, ponos našega grada.
Maksimir, šuma pokraj betonskih divova.
Sava, rijeka koja ga dijeli, ali ipak i spaja.
Medvednica, gora koja nadgleda i čuva moj grad.
Naš kvart, na kojem smo bili svakog dana jednoga dugog, toplog ljeta.
Ljeto, tada moj grad ostaje prazan,
rijetki ostaju, samo oni kojima je pravi dom - Zagreb.
Kao meni,
grad u kojem se ja osjećam - ja,
grad u kojem sam rođena, u kojem odrastam.
Baš kao i moj otac i majka,
kao i moja baka i djed.

Priredila: Sandra Gabrić Primorac